

Päivi Ruutiainen,
Lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kulttuurituotannon
koulutusohjelma
paivi.ruutiainen@humak.edu

MITÄ KULTTUURITUOTTAJA OIKEIN TEKEE?

Kulttuurituottajia on koulutettu viidessä ammattikorkeakoulussa ja ammatti näyttää varsin mediaseksikkäältä. Mutta mitä kulttuurituottajat oikein tekevät ja miten koulutus vastaa ammatin haasteisiin?

Kulttuurituottajia koulutetaan HUMAKin lisäksi MAMKissa, Metropoliasissa, SeAmkissa ja NOVIAssa. Suurin kouluttaja on HUMAK. Ammattikorkeakoulujen painotukset koulutuksessa eroavat jonkin verran toisistaan. Tutkintoon tähtäävän koulutuksen lisäksi järjestetään erikoistumisopintoja ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto aloitetaan vuoden 2009 aikana. Kulttuurituottajan koulutuksen jonkinlaisena ongelmana voi pitää sitä, että työelämän odotukset koulutuksen suhteen ovat laaja-alaiset. Kulttuurituottajan on hallittava liiketoimintaosaamista kuin jonkin verran kulttuurista ja taiteellista substanssia, mutta markkinointi kuin tiedotus ovat tärkeä osa työnkuvaa. Tästä johtuen on eri amkien opetussuunnitelmissa erilaisia painotuksia. Työharjoittelu on olennainen osa koulutusta ja eniten sitä voi suorittaa HUMAKissa. 240 opintopisteen koulutuksesta voi suorittaa jopa 90 opintopistettä työelämässä.

Olen tehnyt selvitystä siitä, miten HUMAKista valmistuneet kulttuurituottajat ovat työllistyneet. Tutkimusmateriaalin muodostavat niin valmistuneiden kuin työelämän haastattelut. Haastattelumateriaalista nousi esiin mielenkiintoinen kysymys. Jotkut valmistuneet tuottajat nimittäin mainitsivat usein, etteivät he oikeasti tee tuottajan töitä. Haastateltavan nimike saattoi olla kuitenkin tuottaja. Mitkä ne tuottajan työt sitten ovat?

Teksti perustuu vuosina 2006-2007 tehtyyn haastattelumateriaaliin, joka sisältää 26 HUMAKista valmistuneen kulttuurituottajan sekä kahdeksan työelämän edustajan haastattelut. Haastatteluilla on haluttu selvittää sitä, mitkä tekijät näyttävät edistävän työllistymistä, jolloin oletuksena on ollut että esimerkiksi HUMAKissa oleva laaja työoppimisjärjestelmä edistää sitä. Kulttuurialalle tyypillistä on se, että harjoittelu on pääsääntöisesti palkatonta työtä ja työelämälle tehtävistä opinnäytetöistä ei juurikaan saada korvausta toisin kuin esimerkiksi teknisillä aloilla.

Tuottajan nimikkeet ja ammatin sisältö

Haastateltavat työskentelivät niin julkisella kuin kolmannella sektorilla ja mukana oli yksi yrittäjä. Heidän edustamansa organisaatiot olivat erilaisia: joissakin he olivat ainoa palkattu työntekijä ja joissain osa varsin laajaa

organisaatiota, osalla heistä oman palkan hankkiminen erilaisilla toimenpiteillä oli osa työtä. Toimenkuvien kirjo oli laaja, koska osa oli erikoistunut kohtalaisen kapealle sektorille, mutta erityisesti pienille työpaikoille tyypillistä on se, että tehdään kaikki mahdolliset työt. Laajimmillaan se saattoi olla seuraavaa:

No mun työtehtäviin kuuluu muun muassa, siis mitä mä luettelisin, yhdistyksen ja teatterin hallinnointi teatterinjohtajan kanssa, teatterin budjetointi, toiminnan budjetointi ja talousseuranta, taloudenhoito, produktioiden taloudenhoito, budjetointi, seuranta, palkat, palkkojenmaksut, avustusten hakeminen yhdessä teatterinjohtajan kanssa, siivousta, lipunmyyntiä, markkinointi ja tiedotus, niin yleiset kuin produktiokohtaiset, satunnaista ääniajtoa, puvustusassistenttina olemista, baarin vastaava hoitaja.

Joillakin tehtävät koostuivat tietyn alan tehtävistä, kuten

Taloushallinto, työnjohto, suunnittelut, vastuut, ja sit mä tietty olen sijaisena jos joku on itse käytännön töissä, jos joku on sairaslomalla.

Riippuen toimen nimikkeestä saatettiin tehdä hallinnollisia töitä, jotka sisältävät niin johtamiseen kuin talouteenkin liittyviä tehtäviä ja toinen tyypillinen piirre oli projektitöissä projektitoiminnan pyörittäminen, joka saattoi sisältää hyvin monenlaisia työtehtäviä.

Haastateltujen nimikkeet vaihtelivat toiminnanjohtajasta tuottajaan ja tapahtumasihteerin. Tyypillistä kulttuurituottajuudelle onkin se, että nimikekirjo on suuri. HUMAKista valmistuneiden työhön sijoittamista selvittäneessä julkaisussa Minne tie vie? on tyypitelty töissä olevien nimikkeitä, joista tyypillisiä silloin (materiaali kerätty vuonna 2004) ovat olleet sihteeri- ja ohjaaja-loppuiset. Kuitenkin valmistuneilla on monia muitakin nimikkeitä, joka tulee esiin myös alan ammattijärjestö TAKU:n jäsenistön nimikkeistössä.

Nimikkeiden kirjo kertoo myös siitä, että kulttuurituottajakoulutus tuottaa monialaista osaamista, koska valmistuneet tekevät sellaisia töitä, joita ei voi pitää puhtaasti tuottajan töinäkään. Selvityksessä mukana olleissa yksi oli toimittaja ja yksi toimi nuorisoalan tehtävissä.

Hirvu laaja-alaisena niin että oikeestaan siinä on vain taivas rajana kuin paljon sä pystyt kehittämään itsees siinä työssä. Periaatteessa sä pystyt työskentelemään melkein missä vaan. Niin ku että no mm. markkinoinnin ja tiedotuksen puolella se antaa tosi laajan ammattitaidon miun mielestä, ja ehkä kuitenkin se kaipaa vähän sitä tunnettuutta, ei tarviis aina olla selittämässä mikä se on ja muuta mutta että miun mielestä se on ainakin minulle antanut hyvän pohjan ja päivääkään en ole katunut sitä että lähdin tuottajaksi opiskelemaan.

Kaikki haastateltavat eivät suinkaan kyseenlaistaneet sitä, etteivätkö he tekisi tuottajan töitä:

Mutta että se sisältö on kuitenkin ihan oikea, että sit taas tuottaja, mähän en kuitenkaan tuota mitään tapahtumia meillä, niin siinä mielessä se on ihan oikea nimike, mutta sitten taas tuottajuuden opinnot on ne, mitä mä käytän töissä.

Ammatti-identiteetti löytyy?

Näyttää kuitenkin siltä, että tuottajuus nähdään sellaisena työnä, jossa hoidetaan esimerkiksi tuotanto alusta loppuun asti niin, että tuottaja tavalla tai toisella vastaa melkein kaikista osa-alueista tai sitten tietyt tehtävät liitetään ammatti-identiteettiin ehdottomasti kuuluviksi.

Tuottaja on kuitenkin se joka tavallaan vastaa aina kokonaisuudesta ja on hyvin pitkälti myös rahoituksen kanssa tekemisissä. Mie en ole itse missään tekemisissä rahoituksen kanssa, vaan mie hoidan näitä käytännön juttuja, enkä sillä lailla ole ns. päävastuussa mistään, vaan ole osa sitä päävastuullista ryhmää.

Mä autan tuottamaan. Mä en näe oikeastaan sitä prosessia niin kuin tuottajan tulisi alusta loppupisteeseen.

Tällaisten kommenttien kautta syntyy sellainen kuva ikään kuin ammatti-identiteetti olisi tarkkaan määritelty työtehtäviensä kautta ja jos ei täyty kaikkia näitä normeja, ei voi kuulua joukkoon. Kuitenkaan ammatti-identiteetti ei ole selkeä, myöntävät niin HUMAKista valmistuneet haastatellut kuin työelämähaastatellutkin. Sen epäselvyys näkyy mm. siinä, miten ammattia näytetään arvostettavan, joka taas näkyy alan palkkauksessa. Kunnallinen TES ei tunne kulttuurituottajaninimikettä ja kulttuurisihteerin viran pohjakoulutus on alempi kuin kulttuurituottajan. Samoin Tilastokeskus ei tunne tätä ammattinimikettä. Toki ammatin tunnettavuus vaihtelee niin maantieteellisesti kuin toimialoittain. Kulttuurin toimialalla nimike tunnutaan tunnettavan, mutta mikäli maantieteellisellä alueella ei ole alan koulutusta ja sen mukanaan tuomaan aktiivisempaa toimintaa, ei ammatti näyttäisi olevan tunnettu. Kulttuurituottajuudesta on kirjoitettu varsin monista näkökulmista, kuten työllistymisestä, mutta mitään kattavaa selvitystä ammatti-identiteetistä ei vielä ole tehty.

Haastatteluissa nousi esille se, miten ammatin kuva nähdään eri tavoin yleisesti ja millaisia sisältöjä siihen tunnutaan liitettävän.

Siinä mielessä mä ehkä puhuisin ehkä vähän täsmentämisestä välillä, koska tuottajan työ voisi olla joskus vähän täsmällisempää. Koska joskus on tullut vastaan sellaisia kommentteja, että kuka tahansa voi olla tuottaja, kun vaan nimeää itsensä tuottajaksi.

Tällaisilla kommentteilla on viitattu toisaalta yleisiin käsityksiin tuottajista, jolloin heidän mielletään olevan elokuva- tai televisiotuottajia, joita ei kouluteta ammattikorkeakoulutasolla. Toisaalta tuottajanimikkeellä ei ole sellaista legitimoitua asemaa, että vain tietyllä koulutuksella voisi toimia tuottajana. Vaikka ammatti-identiteetti ei ole välttämättä hyvin tunnettu, on kuitenkin julkisuudessa nostettu esiin mediapersoonia, joiden ammatti on tuottaja, kuten Vallu Valpio. Tämä voi tarkoittaa tulevaisuudessa myös sitä, että ala alkaa kiinnostaa yhä enemmän, joka taas saattaa vaikuttaa siihen, että alalle syntyy lyhyitä tuottajuuskoulutuksia ammattikorkeakoulutuksen rinnalle.

Koulutuksen ja ammatin kohtaaminen

Miten sitten voidaan vastata näihin haasteisiin? Kun työelämän odotukset ovat varsin laaja-alaiset ja tutkinnon puitteissa ei voi antaa kaikkia valmiuksia. Tai miten ammatin arvostusta voitaisiin nostaa, kun kuka tahansa voi esiintyä tuottajana? Se, mikä näyttää myös olevan sekä työelämähaastateltavien että valmistuneiden selvä kanta on se, että tutkinnon suorittaminen ei riitä takaamaan sitä, että ammattitaito on riittävä. Alan käytännöt opitaan työelämässä.

Että vasta sitten musta tulee tuottaja. Että se on paljon pitempi kuin vaan pelkkä opintoaika. Tavallaan se initiaatio siihen duuniin. Mä huomasin, että aika moni kokenut tuottaja on tehnyt aika paljon muuta, kun vaan tuottanut, että ollu alan duunissa, esimerkiksi teatterisihteerinä tai taittaja, tai markkinoinut jotain, ollut markkinointitiimissä tai että mä huomasin, että ehkä se olisi mullekin sellainen oikee tie tehdä jotain muuta. Jos sellainen tuottajan pesti sitten jostain löytyis, sellainen mieluisa, niin ruveta sitten tuottajaksi.

Elinikäinen oppiminen-käsitys manifestoituu näin kulttuurituottajan ammatissa, mutta koulutuksen haaste on se, miten opiskelijat ajetaan sisään työelämään. HUMAKissa tätä auttaa mahdollisuus tehdä pitkä työoppiminen. Pitkä työssä olojakso edesauttaa myös myöhempää työllistymistä, kun on päästy näyttämään osaaminen.

Taiteen keskustoimikunnan lehdessä ARSIKsessa oli teemanumero tuottamisesta 2/07. Sen avulla tehtiin näkyväksi sitä, millaista työtä tuottaminen on ja millaista merkitystä sillä on yhteiskunnallisesti. Kun tuottajat eivät toimi enää vain tuotantojen teknisinä tuottajina ja kun toimitaan erilaisilla rajapinnoilla, on tuottajan työkin moninaistunut. Se vaatii lisää myös koulutukselta, niin että voidaan kouluttaa toisaalta sekä laaja-alaisia että kapeaan sektoriin keskittyneitä osajia. Tulevaisuuden toive on kuitenkin:

Ja sitten semmoinenkin ammatti kuin tuottaja vakiintuu ja siitä tulee ne ominaispiirteet ja palkkatasot ja sellaiset asiat ettei ole enää sellainen hörhö, epämääräinen hörhöammatti vaan, että tietysti muutokset tapahtuu hitaasti, mutta se on sellainen prosessi, että sitä ei voi pysäyttää.

Lopuksi

Tekemäni selvitys ei kohdistunut vain tuottajan ammattikuvaan, vaan siinä pyrittiin saamaan esille myös sitä, millaisia haasteita tuottajat kohtaavat ja tulevat kohtaamaan työelämässä. Kulttuuriala on suurien muutoksien tilassa, jonka seurauksena on tuotu esille, että vapaita tuottajia ei ole riittävästi saatavilla, tuottajien kulttuurivientiin liittyvää osaamista täytyy lisätä ja kulttuuriyrittäjyys on suuri haaste niin koulutukselle kuin ammatissa toimiville. Koska tuottajien koulutus on laaja-alainen, täytyy koulutusta antavien ammattikorkeakoulujen pohtia, ovatko painopisteet ovat olleet sopivia ja/tai mitä pitäisi muuttaa uusien haasteiden edessä. Tuleeko kulttuurialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto vastaamaan niihin haasteisiin, joita alalla näyttää olevan?

Koska kulttuurituottajien työllistymisestä ei ole olemassa yksiselitteisiä tilastotietoja, voi vedota vain kouluttajien käsitykseen valmistuneiden työllistymisestä. Näyttää siltä, että työllistymistilanne on erilainen eri puolilla Suomea. Kulttuurituottajien työllistämisen edistämiseen ei ole olemassa yksinkertaisia keinoja.. Kuitenkin esimerkiksi ammatin tekeminen näkyväksi edistää työllistymistä. Silloin nähdään, mikä merkitys on sillä, että tuottajan työt tehdään ammattitaitoisesti, joka tarkoittaa myös taloudellisuutta. Tuottajien työllistyminen on sidoksissa myös ylipäättään kulttuurialan työllisyyteen; kun ala voi hyvin, on tarjolla töitä myös tuottajille.

KIRJALLISUUS

Halonen Katri 2004. Huomisen rientoja tuottamassa. Tapahtumatuottajien ammatin kehitystrendejä tuottajia kouluttavien ammattikorkeakoulujen näkökulmasta. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö. Cupore 5/2004.:Helsinki.

Halonen Katri 2006. Kulttuurituottajan ammattispesifi osaaminen. Kasvatus 3/2006.

Hellberg Salla, 2006. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian kulttuurituottamisen suuntautumisvaihtoehto Ensimmäisen opintonsa aloittaneen vuosikurssin seuranta. Opinnäytetyö. Viestinnän koulutusohjelma. Kulttuurituottamisen suuntautumisvaihtoehto.

Hokkanen Sanni, 2005. Hiljaista tietoa viisi vuotta. Sosiokulttuurisen työn koulutusohjelman lyhyt historia ja valmistuneiden sijoittuminen työelämään. Opinnäytetyö. Kulttuurialan ja muotoilun yksikkö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma, sosiokulttuurisen työn suuntautumisvaihtoehto: Seinäjoki.

Honkanen, Virpi & Ahonen, Sakari, 2003. Kulttuurin koulutus ja uudet urat. Ammattikorkeakouluista kulttuurialalta valmistuneiden koulutuskokemukset, työllistyminen ja yrittäjäyys. Turun yliopisto Kulttuurisosiologian tutkimuskeskuksen raportti 61:Turku.

Kinnunen, Katja 2006. Kulttuurituottajan työllistymiseen vaikuttaneet tekijät. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Korpilahden koulutusyksikkö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma.

Kulttuuritilasto 2005. Tilastokeskus, Helsinki 2006.

Lagerström Samu 2004. Suomen kulttuuri- ja taideammatit tilastollisessa tarkastelussa 1995-2000 maakunnittain. Helsinki: Cupore 4/2004.

Lagerström Samu & Ritva Mitchell 2005. Taide ja kulttuurialojen elinkeinorakenteen muutos ja lähitulevaisuuden osaamistarpeet. Klerot I. Helsinki:Cupore 9/2005.

Minne tie vie? toim. Kimmo Lind & Pekka Vartiainen. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 3. Vaajakoski.

Möttönen Miska 2007. Kulttuurituottajan muotokuva Keski-Suomen kulttuuritoimijoiden mielikuvat kulttuurituottajien koulutuksesta, ammatillisesta osaamisesta sekä työhön sijoittumisesta. Mikkelin ammattikorkeakoulu B:artikkeleita,opinnäytetöitä, tiedotteita 121:Mikkeli.

Ruuska Juha, 2000. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutusselvitys. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä: Seinäjoki 2000.

Suutari Minna, 2002. Laaser-loppuraportti: Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet- selvitys korkeakoulutettujen työelämään sijoittumisesta. Akava.